

Innovations- och konjunkturrapport

Mars 2017

SVERIGES INGENJÖRERS INNOVATIONS- OCH KONJUNKTURRAPPORT MARS 2017

SAMMANFATTNING – KONJUNKTUR

DET BÄSTA KONJUNKTURLÄGET PÅ FEM ÅR

Den ekonomiska utvecklingen för landets ingenjörsföretag är just nu rekordstark, jämfört med resultaten från föregående års undersökningar. Hela 85 procent av företagen anger att den ekonomiska situationen är tillfredsställande eller god. Det är en förbättring med 2 procent jämfört med mätningen i september 2016.

Kommande halvår blir det ännu bättre tror de förtroendevalda. Inom industrin är det 28 procent av Teknikföretagen som får ett bättre läge. Prisutvecklingen har vänt för Stål och Metallindustrin och där tror 42 procent av företagen på ett bättre läge kommande sex månader.

Inom tjänstesektorn är det branschen Svensk Teknik och Design med 40 procent av företagen IT sektorn med 27 procent av företagen som stärker sin konjunktur mest kommande halvår.

Övriga konjunkturresultat visar att:

- Branschområdet med sammantaget bäst resultat är Svenska Teknik- och Designföretagen inom tjänstesektorn, där 90 procent av de svarande anger ett gott konjunkturläge
- På industrisidan är det Skogsindustrin som går bäst, med 88 procent svarande som anger en god eller tillfredsställande konjunktur
- Kommande halvår bedöms läget bli ännu bättre för en fjärdedel av samtliga svaranden, medan endast 7 procent tror på sämre tider
- Antalet anställda ökar inom både industri- och tjänstesektorn. Totalt har antalet anställda tjänstemän ökat i 21 procent av industriföretagen och med 10 procent i tjänsteföretagen jämfört med mätningen i september 2016.

SAMMANFATTNING – FORSKNING & INNOVATION

KOMPETENS OCH SAMARBETEN VIKTIGAST FÖR SVENSK FOI

Sverige hamnar högt på internationella innovationsrankingar. Den yrkeskår som i huvudsak är verksam inom företagets FOI är ingenjörer. Frågorna är ställda till förtroendevalda som är ingenjörer och representerar denna yrkeskår. De har utifrån sin sakkunskap fått ranka det som de ser som de fyra viktigaste faktorerna. De faktorer som enligt undersökningen, förklarar att företag väljer att bedriva FOI-verksamhet i landet rankas på följande sätt:

1. Kompetensen – att det finns välutbildad arbetskraft.
2. Samarbeten – närvaron av etablerade nätverk och samverkanskultur.
3. Ekonomiska faktorer – möjligheter till finansiering samt kostnadseffektivitet i verksamheten.
4. Nationella motiv – vilja att gynna svenskt näringsliv och samhälle.

BRIST PÅ ARBETSKRAFT STÖRSTA HINDRET

De svarande har även ombetts peka på de största hinder de ser för forsknings- och innovationsverksamheter i Sverige.

- Det största hindret är för närvarande bristande tillgång på kompetent arbetskraft, vilket anges av 37 procent av de svarande
- Därefter följer ekonomiska hinder i form av oförmåga/ovilja hos företagen att erbjuda adekvata lönenivåer hos 29 procent samt otillräcklig finansieringskapacitet för FoU-verksamheter.
- Skatter samt andra företags patent- och immaterialrätt, ses som relativt små hinder. Båda dessa anges av endast 4 procent.

HUR FÅR FÖRETAGEN FRAM NYA INNOVATIONER I SITT FOI ARBETE?

Företagen har svarat på hur de blir framgångsrika med sitt innovationsarbete. Det innebär vägen från forskning till lansering av nya produkter och tjänster på marknaden. De hjälpmedel de använder främst är att öka förståelsen om kundernas behov och att samla in data och använda digital teknik.

Det handlar dels om att skapa insikt om slutkunders behov, vilket två tredjedelar av företagen satsar på och att digitalisera området produktutveckling vilket två femtedelar företagen satsar på.

Det är framför allt Vinnova och Energimyndigheten som företagen söker offentligt stöd hos för sitt forsknings- och innovationsarbete.

OM INNOVATIONS- OCH KONJUNKTURRAPPORTEN

Varje år genomför Sveriges Ingenjörer medlemsundersökningar över konjunkturläget för landets ingenjörsföretag samt förutsättningarna för utveckling, innovation och kompetensförsörjning. Undersökningarna genomförs halvårsvis och enkätsvaren ligger till grund för två rapporter som utkommer på våren och hösten.

Global innovation index; Sweden 2016
rank 2

Källa: World Intellectual Property
Organization

Kapacitetsutnyttjandet i industrin har
ökat 0,9 procent 2016.

Källa SCB

Lägenhetsbyggandet har ökat med 34
procent:

Källa SCB

Inflationen KPI 2016 blev 1,7 procent.

Källa Riksbanken

Vårens undersökning utgår ifrån 92 000 ingenjörmedlemmar i det svenska näringslivet som representeras av fackligt förtroendevalda i företagens lokala akademikerföreningar. Totalt har 645 små, medelstora och stora företag fått enkäten och svarsfrekvensen ligger på drygt 57 procent.

De förtroendevalda sitter representerade i företagens styrelser och har daglig kontakt med andra medlemmar. De svaranden har således insikter i företagets löpande försäljnings- och utvecklingsverksamhet såväl som god kännedom om företagsledningens strategiska arbete.

AVTALSOMRÅDEN SOM REPRESENTERAS I RAPPORTEN

Företagen som de svarande arbetar på täcker in storleksbredden inom svenskt näringsliv, vilket gör att perspektiv från små, medelstora och små företag återspeglas i rapporten.

Resultatredovisningen är baserad på de branschorganisationer som är avtalsparter på förbundets nio avtalsområden. Dessa är analyserade i huvudkategorierna tjänstesektor respektive industrisektor. Det gör att följande kategori- och branschområden ingår i rapporten:

Industrisektorn

- Innovations- och kemiindustrierna (IKEM)
- Skogsindustrierna (Industriarbetsgivarna)
- Teknikarbetsgivarna (Teknikföretagen)
- Stål och Metallföretagen (Industriarbetsgivarna)

Tjänstesektorn

- Tjänsteförbunden Utveckling & Tjänster (Almega)
- Svenska Teknik & Designföretagen (Almega)
- IT&Telekomföretagen (Almega)
- Försäkringsbranschens Arbetsgivarorganisation
- Energiföretagen Sverige

Det analyserade resultatet bygger på enkätsvar och öppna kommentarer som lämnats på frågorna. Enkätundersökningen har kompletterats med analys av aktuella bokslutskommunikéer i olika branscher.

Tabellsammanställning med resultat från undersökningen finns att hämta på webbplatsen, sverigesingenjorer.se/Om-forbundet/Sa-tycker-vi/Rapporter-och-undersokningar/

RESULTAT – KONJUNKTUR

BÄSTA KONJUNKURLÄGET PÅ FEM ÅR

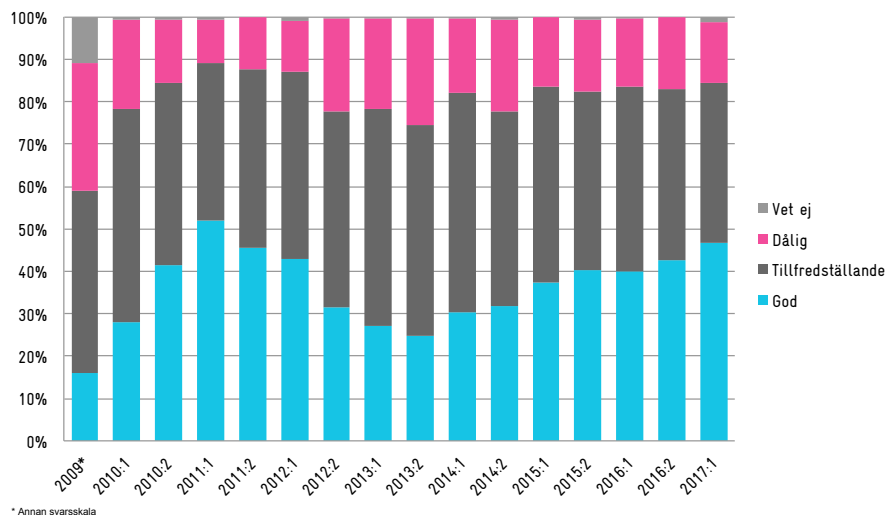
Enkätsvaren visar att landets ingenjörsföretag upplever det sammantaget bästa konjunkturläget på fem år. Detta trots en osäker omvärld. Den ekonomiska utvecklingen är stark i sju av de nio avtalsområden som undersökningen täcker in. En överväldigande majoritet av de svarande, 85 procent, uppfattar den ekonomiska utvecklingen tillfredsställande eller god. Endast en mindre andel bedömer konjunkturen som dålig eller svarar att de inte vet.

På industrisidan är det 88 procent av företagen inom Skogsindustrierna som har en tillfredsställande eller god ekonomisk situation. Stål- och metallföretagen sticker ut negativt, där det är 33 procent av företagen som bedömer konjunkturläget vara dåligt.

Inom tjänstesektorn är det Svenska Teknik- och Designföretagen samt Försäkringsbranschens Arbetsgivarorganisation som toppar med 90 procent tillfredsställande eller god ekonomisk situation.

Samtidigt är det 30 procent i branschområdet för Energiföretagen i Sverige som har en dålig ekonomisk situation. En förklaring till den relativa dysterheten är oljepriset. Priset som 2014 låg 110 dollar per fat har nu halverats. Detta påverkar kostnaden för energi och bidrar till nedgången i det rörliga elpriset, som i Sverige halverats på sju år. Vattenfall är ett av energiföretagen som rapporterar förlust i sin bokslutskommuniké.

Vilken är din samlade bedömning av den ekonomiska situationen i dagsläget på det företag där du är förtroendevald?

GODA TIDER GER HÖG ARBETSBELASTNING FÖR INGENJÖRERNA

Den goda konjunkturen påverkar arbetsbördan och i genomsnitt 56 procent av tjänstemännen bedömer att de har för hög arbetsbörda. Tuffast är läget inom innovations- och kemiföretagen där 72 procent av tjänstemännen rapporterar att de har för mycket att göra. Arbetsbördan är också stor inom branschområdet för tjänsteförbunden Utveckling & Tjänster, med en svarsandel på 64 procent som upplever att de har för mycket att göra.

Antalet anställda tjänstemän har ökat hos 39 procent av företagen och minskat hos 26 procent. Övriga är oförändrat eller vet ej.

UTDRAG AV BOKSLUTSKOMMUNIKÉER FRÅN FÖRETAGENS HEMSIDOR FEBRUARI 2017:

”SCA redovisade en försäljningsökning på årsbasis med 2 procent. Under året lanserades 23 nya innovationer konstaterar VD Magnus Groth i bokslutskommuniké.”

”Billerud Korsnäs nådde all time high i försäljningsvolym under 2016 och beslutade om en investering på 5,7 miljarder i Värmland säger Per Lindberg.”

”Rekordår för Sweco summerar koncernchef Tomas Karlsson. 42 procent försäljningsutveckling och tillväxt under 2016.”

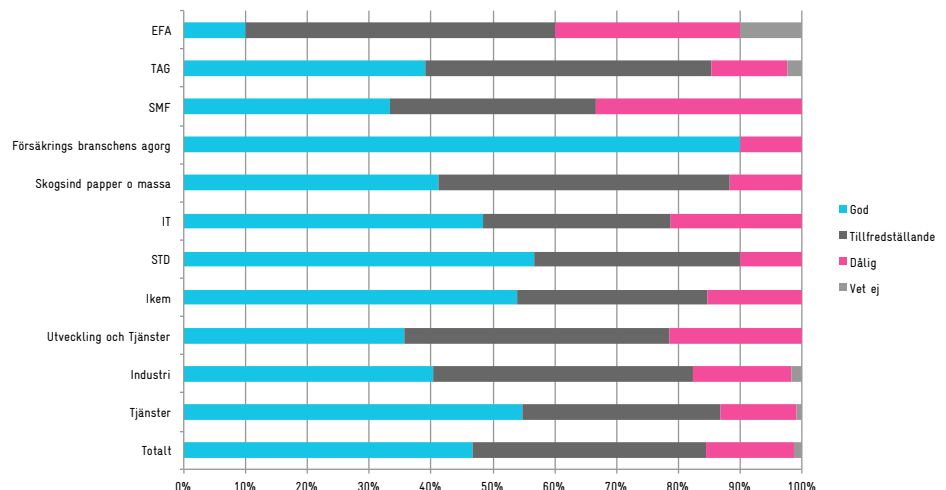
”Magnus Hall koncernchef på Vattenfall konstaterar en förlust för 2016 bland annat på grund av låga energipriser. Bolaget satsar på förnyelsebart inom vindkraft, solceller och batterilagring framöver.”

”LKAB:s Jan Moström har vänt resultatet från en förlust under de tre första kvartalen 2015 till en vinst för samma period 2016. Detta har skett genom investeringar och samverkan med omgivande samhället.”

”Håkan Samuelsson koncernchef på Volvo Cars konstaterar att företaget har rekordförsäljning för tredje året i rad. Investeringarna i forskning och innovation har ökat med drygt 6 procent.”

”På Scania kan Henrik Henriksson som koncernchef redovisa en försäljningsökning med 8 procent för de tre första kvartalen. Som led i innovation har Scania Growth Capital bildats, där företaget bildat en egen fond för att investera i nya företag som kan bidra till Scantias värdeskapande.”

Vilken är din samlade bedömning av den ekonomiska situationen i dagsläget på det företag där du är förtroendevald?

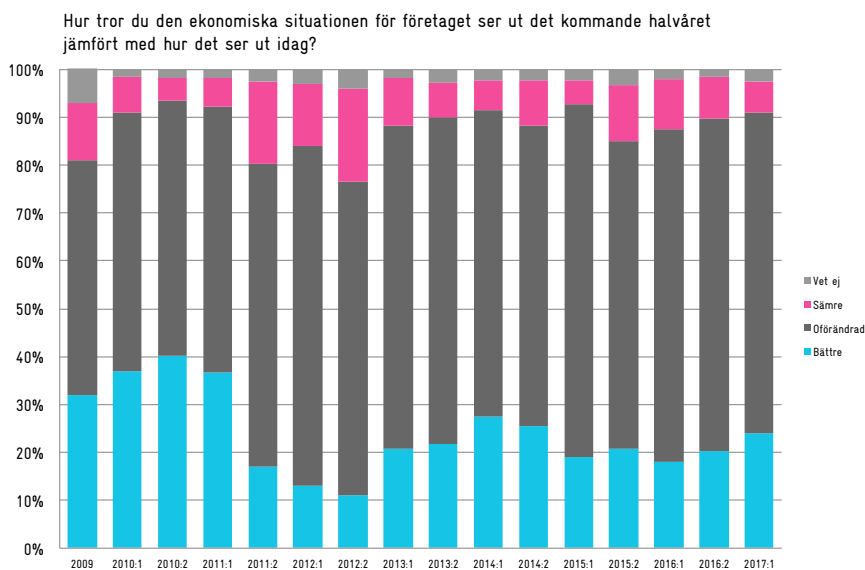

ETT REKORDBRA LÄGE FÖRVÄNTAS BLI BÄTTRE

Utifrån en mycket god ekonomisk situation för en majoritet av företagen antas utvecklingen fortsätta uppåt. Det är 24 procent av företagen som tror att kommande halvåret blir ännu bättre, 67 procent att läget blir oförändrat, 7 procent att det blir sämre och 2 procent som inte vet.

Noterbart är stål- och metallföretagen ser en ljusning efter en period av låga världsmarknadspriser på järnmalm och stål. Detta avspeglas i att 42 procent tror på en bättre ekonomisk situation kommande sex månader. Inte någon av de svarande inom detta branschområde tror att det blir sämre.

Inom tjänstesektorn fortsätter Svenska Teknik- och Designföretagen att utvecklas ännu bättre och där är det 40 procent av företagen från en redan bra situation som tror det blir ännu bättre och ingen som tror det blir sämre.

RESULTAT – FORSKNING & INNOVATION

VILKA ÄR DE FRÄMSTA FÖRDELARNA MED ATT BEDRIVA FORSKNINGS- OCH INNOVATIONSARBETE I SVERIGE?

Sverige är enligt flera bedömare ett starkt innovationsland. Under 2016 placerades den internationella rankingrapporten Global Innovation Index Sverige som nummer två i världen vilket redovisades under World Economic Forum.

<https://www.weforum.org/agenda/2016/08/the-se-are-the-world-s-most-innovative-economies/>

En förutsättning för att svenska företag ska vara världsledande i innovationer är att det görs investeringar i FoI. Det stärker i sin tur företagets konkurrenskraft och driver försäljning. I slutändan bidrar det till att skapa nya jobb.

Samtidigt råder tuff internationell konkurrens om företagens FoI-investeringar. Som innovationsland är det därför viktigt att identifiera och ta vara på sina unika fördelar.

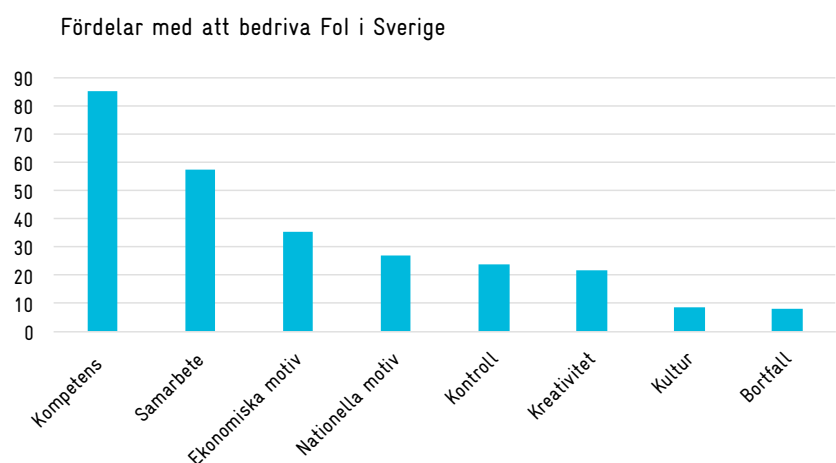
I undersökningen har vi frågat om de främsta fördelarna med att bedriva forskning och innovation i Sverige. De fria svaren som angavs har analyserats och klustrats i åtta olika kategorier, varav en kategori är bortfall. De återstående har viktats efter i vilken ordning som de kommit in. Svaren som främsta fördel har givits 1 poäng, som näst främsta fördel fått 0,75 poäng, tredje främsta fördel erhållit 0,5 poäng och fjärde främsta fördel fått 0,25 poäng.

De som svarat är representanter för ingenjörer vilken är den yrkeskår som främst jobbar med forsknings- och innovationsfrågor men som också sitter i företagets styrelser. Enkäten har inte gått till andra bedömaregrupper och intressenter i företagen. Det bör därför poängteras att andra bedömaregrupper kan göra andra prioriteringar.

Resultaten visar att den viktigaste fördelen med att bedriva FoI i Sverige stavas kompetens. Landets kunskaper och skicklighet inom FoI anses vara hög.

Den därefter rankande fördelen handlar om samarbete. Både i form av god samarbetsförmåga hos individer och genom företagets samarbete med aktörer på institutionell nivå, exempelvis med högskolor och universitet.

Som tredje viktigaste fördel hamnar ekonomiska motiv. Det bedöms vara relativt enkelt att ansöka om finansiering till FoI-projekt.

Kompetens – Fria svar

”Kompetenta resurser i Sverige”, ”Kompetent och välutbildad arbetskraft”, ”God tillgång till personal med hög kunskap”

Samarbete – Fria svar

”Samarbetsförmågan”, ”Bra samarbete med högskolor och universitet”, ”Vana vid samarbete över gränser”, ”Mindre silotänk och revirtänk”, ”God förmåga att samarbeta i team”

Ekonomiska motiv – Fria svar

”Relativt enkla ansökningsförfaranden gällande investeringar”, ”Kostnadseffektivitet”, ”Går att få finansiering från Vinnova eller liknande”

Nationella motiv – Fria svar

”Gynna svensk arbetskraft och industri”, ”Strategiskt viktigt för Sverige”, ”Stärker AB Sveriges konkurrenskraft”

Kontroll- Fria Svar

”Svenska företag har då bättre kontroll på sin R&D arbete”, ”Koll på regelverk”, ”Lätt att styra”, ”Låg korruptionsnivå hos myndigheter”

Kreativitet – Fria svar

”Innovationstänk”, ”Tänkande utanför boxen premieras”, ”Kreativt tänkande”

Kultur – Fria svar –

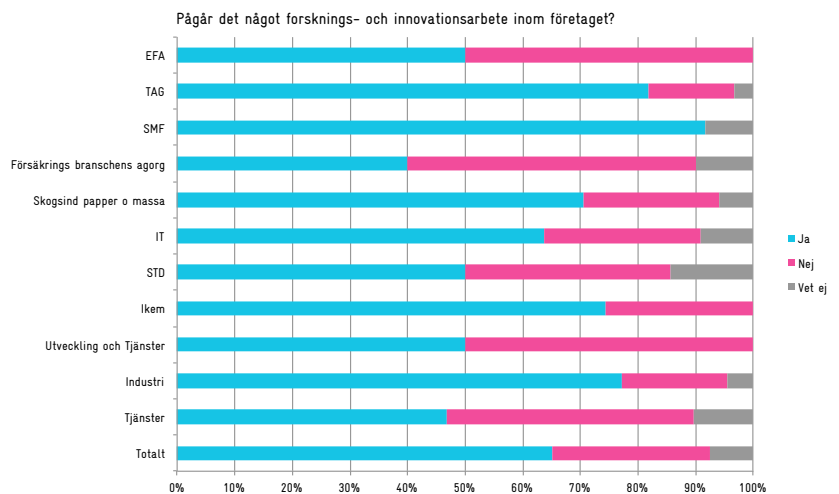
”Svenska kulturen”, ”Få kulturella eller administrativa barriärer”, ”Snabbhet”, ”Liknande arbetsmoral”, ”Inga dolda agendor”, ”Arbetskultur”

Bortfall – Ej svar

INNOVATIONSKRAFT STOR SKILLNAD MELLAN INDUSTRI- OCH TJÄNSTESEKTOR

Företagen inom industrin ligger högt när det gäller aktivitetsgrad för forskning och innovation. På frågan om det pågår någon sådan verksamhet i företaget är det inom branschområdet Stål- och metallföretagen med 92 procent andel svarar ja, följt av Teknikföretagen på 82 procent och Innovations- och kemiföretagen på 74 procent. Utslaget på samtliga branschområden inom industrisektorn är det i genomsnitt 77 procent som är aktiva i FoI.

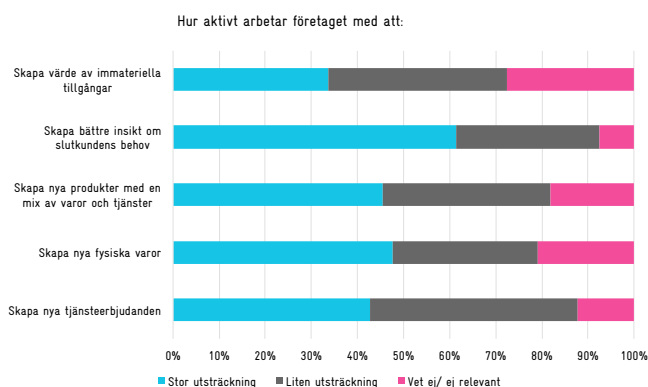
Det är knappt hälften av företagen i tjänstesektorn som uppger att man bedriver forskning och innovationsverksamhet. Bland de som säger sig jobba med FoI, toppar företagen inom IT Företagens Arbetsgivarorganisation på 64 procent. Företagen inom branschområdet Utveckling & Tjänster och Energiföretagen ligger båda på 50 procent.

STÖRSTA UPPLEVDA HINDER – TILLGÅNG TILL KOMPETENT ARBETSKRAFT FÖR FOI

Det största hindret för att kunna bedriva FoI är svårigheter att rekrytera kvalificerad arbetskraft till forsknings- och innovationsarbetet. Inom industrin pekar 39 procent av de svarande ut detta som det största bekymret. Svårast har Teknikarbetsgivarna och Skogsindustrierna där det är 41 procent inom bägge branscherna följt av innovations- och kemiföretagen på 37 procent.

Motsvarande siffra för tjänstesektorn är 31 procent. Svårast har IT-företagen där det är 33 procent som inte får tag i rätt kompetens.

NÄST STÖRST UPPLEVDA HINDER – LÖN FÖR FOI

Enkätsvaren visar att alltför låga lönenivåer i vissa branscher gör att ingenjörerna, som har en mycket låg arbetslöshet i Sverige runt 1 procent, vid för dålig lön istället söker sig till andra företag och branscher där de får bättre betalt. Det bör dock betonas att det kan finnas andra orsaker och det är inte givet att det går att byta bransch. En jämförelse mellan två av de branscher som redovisar en stark ekonomisk situation STD och Skogsindustrierna visar att det är stor skillnad. Hos STD företagen är det 14 procent av företagen som anger att lönen är ett stort hinder och motsvarande siffra för Skogsindustrierna hamnar på 50 procent för att bedriva FoI arbete i respektive bransch.

Inom tjänstesektorn är lön som störst bekymmer inom försäkringsbranschen med 50 procent följt av företagen inom branschområdet Utveckling och tjänster på 43 procent.

DIGITAL INNOVATION OFTA INRIKTAT PÅ PRODUKTUTVECKLING

För att förstå mer av företagen insatser för att utveckla sitt FoI arbete ställdes frågor om hur digitalisering påverkar arbetet i företagets olika processer.

Inom digitalisering, är det insatsområdet produktutveckling som prioriteras mest, närmare bestämt av 44 procent. Tätt efter följer digitalisering av försäljning och affärskontakter, vilket 43 procent av de svarande uppger att man arbetar med i stor utsträckning.

Tjänstesektorn ligger något före industrisektorn och har i något högre grad digitaliserat sin produktutveckling samt försäljning och kundkontakter.

INSIKT I KUNDERNAS BEHOV VIKTIGASTE INNOVATIONSVÄRKTUGET

För att också förstå mer om hur innovation kan bli ett mer lyckat affärsverktyg ställdes frågan om var företagen lägger sitt fokus i sitt innovationsarbete.

Högst svarsfrekvens var att skapa bättre insikt om slutkunders behov. Där var det 57 procent av industriföretagen och 77 procent av tjänsteföretagen som gör detta i stor utsträckning. Det område där störst utvecklingspotential verkar finnas är att skapa värde av företagets immateriella tillgångar. Där är det 32 procent av industriföretagen och 41 procent av tjänsteföretagen som gör detta i hög utsträckning.

VILKA AKTÖRER ERBJUDER FÖRETAGEN STÖD I FOI ARBETET?

Företagen har fått frågan om de har fått offentligt stöd i någon form för FoI arbetet. Vinnova och Energimyndigheten är de aktörer som företagen i huvudsak vänt sig till, 83 procent av de som svarade har fått hjälp av någon av dessa aktörer.

SLUTSATS

De viktigaste styrkorna för Sverige som innovationsland är kompetent arbetskraft, gott samarbete inom och utanför företagen och kostnadseffektivitet.

En utmaning för tjänstesektorns tillväxt och konkurrenskraft är att de inte på samma sätt satsar på forskning och innovation i det egna företaget som företagen inom industrisektorn.

Lönen är en viktig faktor för att få tag i rätt kompetens för företagets FoU arbete men blir ett hinder för rekrytering i de fall där företagen inte vill betala konkurrenskraftig lön.

Det verkar finnas stor utvecklingspotential för ökad digitalisering då endast minoriteten av företagen i stor utsträckning jobbar med digitalisering i sina verksamhetsprocesser i företaget.

Det viktigaste verktyget för att lyckas med innovationsarbetet är att skapa bättre insikt i slutkundernas behov.

